

La meva guerra

Recuperem el pròleg que Joan Sales va escriure per a 'La meva guerra', de Xavier Garcia i Soler, colpidores memòries dels combats al Pallars i posterior desfeta

No em podia negar de cap manera a la demanda de l'autor i de l'editor d'aquest llibre, tots dos bons amics meus i companys d'ideals i de lluites amb qui em lliguen tantes coses; per més que un pròleg meu no ha d'afegir-hi res que el llibre ja no tingui i per més que un llibre com aquest no necessiti pròleg de cap mena. El seu autor ha cregut que era el d'*Incerta glòria* qui havia de presentar-lo als lectors, atribuint al meu una importància que jo creia desmesurada però també una significació que és, cer-ta-ment, la que jo voldria que tingués, i ben inequívoca, als ulls de tothom.

Crec que llibres així, el meu, aquest de Xavier Garcia i d'altres que han anat apareixent a mesura que ha estat possible de publicar-los, llibres en què els excombatents –de l'un o de l'altre camp– expliquem sense altra preocupació que la de la veritat allò que vam viure, podrien fer un gran bé (modèstia a part per la que em toca) si fossin degudament meditats. Res de més natural que aquests llibres ofereixin un desigual valor literari; no és pas el valor literari el seu fi, sinó la veritat, i és pel seu dring de veritat que convé jutjar-los. Tots ells desfan, quan tenen aquest dring, la visió simplista i maniquea que els uns i els altres han volgut imposar-nos d'aquella que fou per a nosaltres la tragèdia, certament, més gran de Catalunya. El grotesc esquematisme de *bons* i *dolents* que els uns i els altres –només intercanviant l'aplicació d'aquestes etiquetes puerils– han volgut encaixar siusplau per força en uns esdeveniments que van ser d'una complexitat i d'una confusió inenarrables, es desfà com una teranyina al contacte de la mà per poc que penetrem una mica en la realitat dels fets d'aleshores tal com la vam viure els simples mortals.

Que no hi ha hagut mai cap guerra en tota la Història en què tots els d'una banda hagin estat *bons* i tots els de l'altra *dolents*, és cosa que admetrà sense dificultat tota persona que ja hagi superat el període de la lactància; però vet aquí que hi ha una manera de fer empassar aquesta roda de molí, hi ha un truc que fa miracles, i és substituir aquells adjectius per uns altres –com és ara *rojos* i *feixistes*, *proletaris* i *burgesos*, *aris* i *semites*.

Les mentalitats simplistes s'arraparan fàcilment a una d'aquestes explicacions de base dual, la que millor encaixi amb la idea apriorística i esquemàtica que se'ls ha inculcat del món i de la vida (a base de classes els uns, de races els altres, d'abstraccions tots ells), tant més que els estalvia les fatigues que sempre procura "la funesta mania de pensar". El dualisme, certament, hi és, ja que tota guerra consisteix en últim terme en l'enfrontament d'un exèrcit contra un altre, però la seva base real –prescindint de les elucubracions i perorates dels uns i dels altres– és geogràficament aquí un fet que la Història ens mostra constantment sempre que es tracta de guerres d'una dimensió o d'una durada considerables. Durant la darrera guerra mundial, per exemple, foren poquí-

sims els russos que es passessin al camp dels alemanys i poquíssims els alemanys que es passessin al camp dels russos. Seria absurd concloure'n que tots els russos eren comunistes i tots els alemanys, hitlerians; la conclusió correcta és que, fossin quines fossin les seves idees (i cal no perdre de vista que la majoria no sol tenir-ne de cap mena), abans que res eren russos o alemanys. En el nostre cas, és curiosíssim sota aquest aspecte –com sota tants d'altres– el llibre d'en Josep Llor-dés, *Al deixar el fusil*: es tracta precisament d'un català que va fer la guerra a l'altra banda i, per tant, el seu testimoni ja no pot ser més imparcial. El mateix fet que, tants anys després, s'hagi cregut en el cas de publicar encara en l'altra llengua el seu llibre –repetim-ho: curiosíssim–, és prou revelador.

Fossin quins fossin els vents de demència que es van desfermar damunt la nostra Catalunya desventurada, no podia deixar de ser la nostra terra; fins per a aquells, que sempre són els més, que no s'han plantejat mai aquestes qüestions d'una manera reflexiva i no en tenen, per tant, una consciència gaire clara, la divisió geogràfica pesà més que tota altra consideració. Van ser *republicans* perquè es trobaven en zona republicana; és a dir, en el nostre cas, catalana. Catalana en el sentit més ample: fora de l'illa de Mallorca, excepció única que mereixeria un estudi a fons, totes les terres hispàniques on es parla la nostra llengua en alguna de les seves varietats es van trobar en aquella zona.

Si hi ha, doncs, un dualisme en tota guerra, no és pas de signe maniqueu, sinó geogràfic; un cop la guerra acabada, es presenta fatalment un altre dualisme, el de vencedors i vençuts, que també sol camuflar-se amb retòriques sublimes quan en el fons es redueix a un rotund "nosaltres vam guanyar i vosaltres va perdre" que no admet rèplica de cap mena. Hi ha ànimes de càntir que es refusen a admetre aquestes evidències perquè les troben desoladores; tan desoladores que més s'estimen passar-se als vencedors, ni que sigui en concepte de llepapeus, per tal de fer-se la il·lusió que en aquest món tot acaba bé ni més ni menys que en una novel·la rosa. Siguem comprensius i indulgents ja que, encara que indignes, som cristians.

Cristià i català, Xavier Garcia fou cridat a les armes el març de 1938, quan acabava de complir divuit anys; ningú no li va preguntar quines idees tenia. Era de la lleva del 40, la que meresqué el nom pintoresc de *quinta del biberón*. La guerra encara havia de durar deu mesos i els veterans dels primers dies haguérem de veure, en els darrers, nens de setze anys enviats a primera línia sense cap instrucció prèvia; els dirigents republicans d'aquella hora ja no podien arribar més avall i la seva abjecció ens esquitxava de vergonya a tots nosaltres. Perquè el crim d'enviar aquelles criatures a la guerra ja no podia tenir aleshores cap atenuant: aquesta, en aquelles dates, ja estava perduda sense remei. Un veterà, un gat vell de les trinxeres, és molt dur de pelar; sap tots els trucs, que només l'experiència ensenya. La mortaldat entre aquelles criatures havia de ser, en canvi, i ho fou, esgarrifosa; la història de la segona República espanyola acabava amb una degollació dels innocents.

Ni per un moment li passà pel cap a Xavier Garcia —ni a ell ni a tants d'altres— que pogués deixar de complir el seu deure; la pàtria no deixava de ser-ho fossin quins fossin els dirigents del moment. Però es veu que a alguns d'aquests els semblava increïble que algú que no compartís les seves idees sectàries

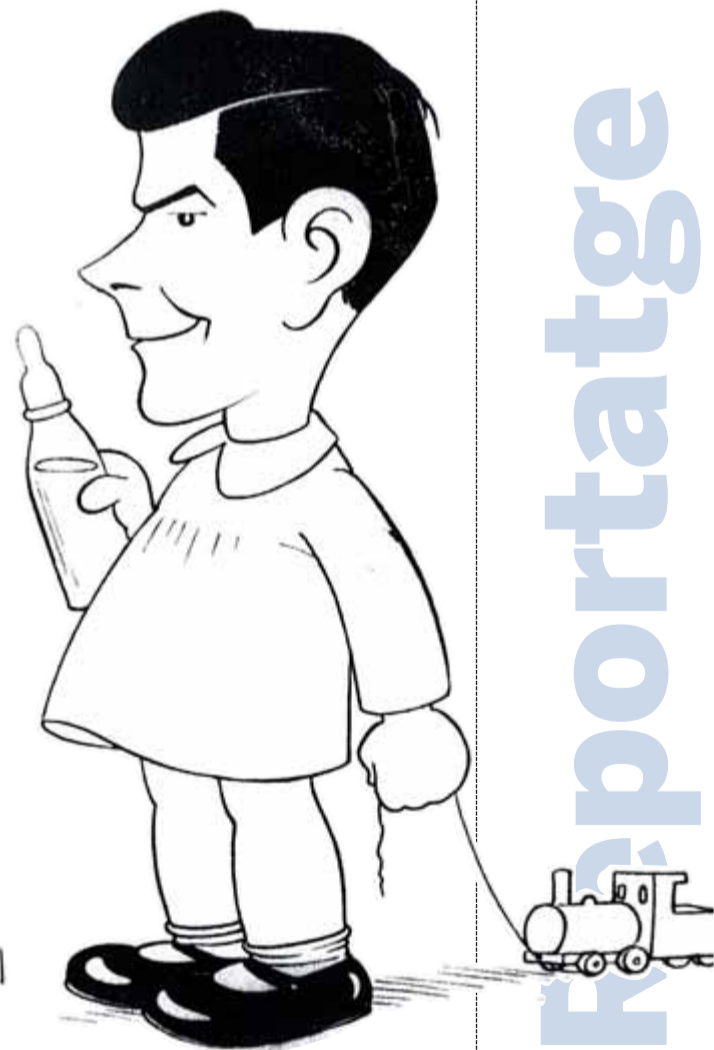
s'avingués, tanmateix, a servir la pàtria amb les armes. Xavier Garcia ja s'havia incorporat a files quan uns agents del S.I.M. es presentaven un bon dia a casa els seus pares a esbrinar "on s'havia amagat". Tan segurs estaven que ho faria! La família Garcia era, tanmateix, ben obrera; el pare, treballador de la construcció, havia estat sempre afiliat, per solidaritat amb els seus companys paletes i manobres, a la sindical de més arrels a Catalunya, la C.N.T., sense que deixés de pertànyer-hi ni tan sols quan aquesta caigué sota l'hegemonia àcrata. Però cristià per fe i per tradició, militant d'organitzacions catòliques i català lleial a una terra i a una història, fou tingut com a suspecte pels flamants dirigents d'aquella hora, forasters en majoria o, si de cas, fins quan no ho eren, estranys als sentiments més genuïns de les classes populars de Catalunya. I se'n volia fer creure que actuaven per "interès de classe", per amor als obrers! Dos familiars de Xavier Garcia, un d'ells sacerdot, foren assassinats en aquella canícula de 1936, en aquelles jornades tan tèrboles en què la bogeria dels uns fou consentida per uns altres i atida de sotamà per uns tercers. Ja a la capvuitada del 19 de juliol, una patrulla formada per una bona quinzena de proletaris armats fins a les dents —que, certament, haurien estat més útils al front, fent-nos costat a nosaltres, els voluntaris catalans—, envaièn la llar dels Garcia i hi feien un escorcoll, creguts que hi trobarien armes o documents "feixistes". L'únic que hi van trobar foren les estampes religioses que penjaven a les parets i que hi continuaven.

Crec que calia explicar aquests precedents familiars i personals perquè es compregui tot el significat de l'actitud de Xa-

vier Garcia quan, cridada la seva lleva, no vacil·là ni un moment a presentar-s'hi. El seu cas, i això li dona un abast que no tindria si fos únic, fou el de milers i milers de joves catalans; és a ells que es dirigeixen sobretot llibres com aquest, a ells, que si ja no són joves, de catalans sí que ho són, no ja tant com sempre, sinó més que mai. Hi trobaran coses que també ells visqueren i tal com les visqueren, aparentment anodines moltes d'elles, atroces d'altres; és la guerra. Els lectors han de tenir present que aquest llibre fou ja iniciat amb notes preses a les trinxeres i acabat quan l'autor tornà a casa seva tot just sortit dels camps de concentració; tant ell com l'editor com el prologuista hem cregut que calia donar-lo a la llum pública —ara que per fi és possible— sense esmenar-hi res, en tota la seva autenticitat. Hi ha ingenuïtats de tota mena, sobretot de mena sentimental, que, certament, el seu autor, ara, ja no escriuria; estem segurs que els lectors sabran no tan sols excusar-les, sinó assaborir-les com es mereixen, en tant que pròpies de l'edat en què s'escriviren. Que en definitiva és l'autenticitat allò que dona el seu valor a documents personals d'aquesta mena.. *

Imatge de Xavier Garcia durant els anys de guerra. A la dreta, un article de finals del 1938 on denunciava el comportament dels militants d'Esquerra, i una caricatura d'Arnal, que va ser dibuixant del 'TBO' ARXIU

Reportatge